

2011. június 30. csütörtök
Bírák könyve 10

Dr. Hodossy-Takács Előd

Tóla és Jáír bírák

^{10,1}Abímelek után fölkelt Izráel megszabadítására az issakárbeli Tóla, Dódó fiának, Púának a fia. Sámírban, Efraim hegyvidékén lakott. ^{10,2}Huszonhárom évig volt Izráel bírása. Amikor meghalt, Sámírban temették el. ^{10,3}Őutána a gileádi Jáír következett, és huszonkét évig volt Izráel bírása. ^{10,4}Volt neki harminc fia, akik harminc szamárcsikón jártak. Volt harminc városuk Gileád földjén, amelyeket Jáír sátorfalvainak neveznek még ma is. ^{10,5}Amikor meghalt Jáír, Kámónban temették el.

Izráel újabb bütlensége és bűnbódése

^{10,6}Izráel fiai ismét azt tették, amit rossznak lát az Úr, mert a Baalokat és Astartékat, Arám isteneit és Szidón isteneit, Móáb isteneit, meg az ammóniak és a filiszteusok isteneit tisztelték. Az Urat pedig elhagyták, és nem tisztelték. ^{10,7}Ezért fellángolt az Úr haragja Izráel ellen, és a filiszteusoknak meg az ammóniaknak a hatalmába adta őket. ^{10,8}Ezek nyomorgatták és gyötörték Izráel fiait abban az időben tizennyolc évig; Izráel fiai közül különösen azokat, akik a Jordánon túl, az emóriai földjén, Gileádban voltak. ^{10,9}A Jordánon is átkeltek az ammóniak, hogy Júdával, Benjáminnal és Efraim házával is harcoljanak. Izráel igen nehéz helyzetbe került. ^{10,10}Ekkor így kiáltottak az Úrhoz segítségért Izráel fiai: Vétkeztünk ellened, mert elhagytuk Istenünket, és a Baalokat tiszteltük. ^{10,11}Az Úr pedig ezt mondta Izráel fiainak: Vajon Egyiptomból, az emóriaktól, az ammóniaktól és a filiszteusoktól ^{10,12}nem én szabadítottalak-e meg benneteket, vagy amikor a szidóniak, Amálék és Máón sanyargatott benneteket, nem énhozzám kiáltottatok-e segítségért? ^{10,13}Ti mégis elhagytatok engem, és más isteneket tiszteltetek. Ezért nem szabadítalak meg többé benneteket! ^{10,14}Menjetek, és kiáltsatok segítségért azokhoz az istenekhez, akiket választottatok, szabadítsanak meg benneteket azok a szükség idején! ^{10,15}Izráel fiai ekkor azt mondták az Úrnak: Vétkeztünk. Tégy velünk teljesen úgy, ahogy jónak látod, csak most ments meg bennünket! ^{10,16}Majd eltávolították maguk közül az idegen isteneket és az Urat szolgálták. Az Úr pedig megelégette Izráel nyomorúságát. ^{10,17}Ekkor fegyverbe szólították az ammóniakat, és azok tábort ütöttek Gileádban. Összegyülekeztek Izráel fiai is, és Micpában ütöttek tábort. ^{10,18}A nép és Gileád vezérei azt kérdezték egymástól: Ki fogja megkezdeni a harcot az ammóniak ellen? Az lesz a feje Gileád egész lakosságának.

Amit a textusról tudni kell:

- exegetikai megjegyzések
- teológiai összefüggések feltárása

10. fejezet – Tólá és Jáír. Gileád elnyomása

A fejezet két, egymástól jól elkülönülő részből áll. Az első egység (1-5.v.) két „kis” bíra történetét mondja el. Tóláról és Jáírról egyetlen történet sem maradt ránk. A fejezet második fele (6-18.v.) témáját tekintve a könyv második fejezetével rokon. Ebben a fejezetben két ellenséget nevesít a szöveg, a filiszteusokat és az ammóniakat, a következő történetekben ez

a két idegen elnyomó jelenik meg. A könyv bíra-történeteket közlő, még hátralévő részét vezeti fel tehát ez a néhány vers, nevezetesen a Jefte-ciklust (ammóniták ellen) és a Sámson-történeteket (ellenfél: filiszteusok).

1-5. vers: Tólá és Jáír

Egyikük szabadító tetteit sem örökítette meg a könyv. Tólá issakárbeli, Púá fia, Dódó unokája. 23 évig bíra, Efraim hegyvidékén, Samírban lakik. Vele kapcsolatban két kérdés merül fel. (1) Samírnak lehet-e bármi köze a későbbi Samáriához? 1Kir 16,24 szerint Omri, Izrael királya hat éves tircái uralkodás után „megvette Samária hegyét Semertől két talentum ezüstért, majd beépítette a hegyet, és elnevezte azt a várost, amelyet épített Samáriának...” Stager szerint Samír azonos a későbbi Samáriával, a kora vaskorban Issakárhoz tartozó családok lakóhelye volt, így Tólá lakó- és nyughelyét is itt kell keresnünk.¹ Ha ez így van, akkor egyes Issakárhoz tartozó klánok saját területükön kívül éltek. (2) Kitől mentette meg Tólá Izraelt? A szöveg ezzel kapcsolatos információt nem őrzött meg – ezért aztán a kutatói fantázia is könnyebben beindul. Van, aki szerint Abímelek volt az az ellenség, akinek a maradék csoportjával leszámol ez a bíra. A szövegben éppúgy a *js* igét találjuk, mint pl. Otniél esetében, így nem alaptalan feltételezni, hogy mindenképp kellett valakivel háborús konfliktust is vívnia.²

Jáír gileádi. Jelentős klán élén kellett állnia, hisz harminc fia (és az ő településeik!) mindenképp számottevő vagyoni helyzetet, jelentős háremet feltételez. Ez utal arra, hogy a személyes hatalom építése meghatározó volt az ő esetében; de van olyan magyarázó is, aki a harminc fiút irodalmi túlzásnak, és nem a tényleges hatalom és vagyon jelének tartja.³ Kámónban temetik el. Ezeknek a bírának a működési idejét pontosan adja meg a szöveg (23 ill. 22 év).

6-18. vers: Új bevezetés

Izrael bűnét a szokásos módon idézi fel ez a néhány vers (lásd pl. 3,7; 4,1; 6,1). Hét, a szövetséggel ellentétes idegen istent, gyűjtő-kategóriaként sorol fel a 6.v. (Baalok és Astarték; Arám, Szidón, Móáb, istenei, ammóniak és filiszteusok istenei), erre felel a 11-12.v., ami hét idegen, szenvedést hozó népet említ. Tizennyolc éves elnyomással kellett bűnhődniük ezért, főleg a transzjordániai csoportoknak jutott sok szenvedés (ld. fentebb, ez Jáír sátorfalvainak területe, és az innen délre eső vidék), de az ammóniak idővel a Jordánon átkelve a ciszjordániai területeket is fenyegették. A szöveg Júdát, Efraimot és Benjámint nevesíti. Elkeseredésükben fordulnak az Úrhoz, Isten válasza pedig hangsúlyozza, hogy ez bizony már a sokadik bűnbánat. Izrael rendre eltér, majd a nyomorúság hatására ismét Istenhez fordul. Az ítélet váratlan, dermesztő, szinte megfellebbezhetetlennek látszik: „nem szabadítalak meg többé benneteket!” (13.v.). A 14. vers szinte direkt utalás Józs 24,15 fontos versére, ahol Józsué arra biztat, hogy a nép válasszon magának, akit akar. Választottak - de akkor most mit akarnak YHWH-tól? (Ld. még 5Móz 32,38!) Ekkor egy váratlan fordulat következik: ígéret az újrakezdésre. A többlet abban van, hogy kéré-

¹ Stager, L.E.: Shemer's Estate. BASOR 277/78, 1990, 93-107, 103.

² Younger, K. Lawson: Judges / Ruth. The NIV Application Commentary. Zondervan, Grand Rapids, Michigan, 2002, 236.

³ Smith, R.H.: The Book of Judges. in: Laymon, C.M. (ed.): *Interpreter's Concise Commentary. Old Testament History*. 1984, 39-80, 67.

süket tudatosan nyomatékosítják: „*csak most ments meg bennünket!*” (15.v.); majd ezt követően megtisztítják a kultuszt, a nélkül, hogy Isten segítségét megtapasztalták volna. Komoly teológiai üzenet fogalmazódik meg itt: lehetetlen mindig azt várni az embernek, hogy Isten meghitelezze számára a szabadság ajándékát. Itt felismerik, hogy Izraelnek (mint szövetséget szegő félnek) kellett lépni, és YHWH ezt a lépést kellőképpen értékelte is. Viszont amikor a nép összegyülekezett a harc megkezdésére, még nem látszott a szabadító személy.

Prédikációváz-

Az egész szövegnek a szíve egy elkéseredett mondat: „*csak most az egyszer*”. Valóban hihetetlen az ember elképesztő kreativitása, ha önmaga mentetetéséről van szó. Gyakorlatilag kifogyhatatlanok érveink minden ilyen esetben – elmondjuk, hogy mi nem is vagyunk olyan nagyon hibásak (esetleg egy kicsit – mint a gyerekek!), és különben is a másik sokkal rosszabb. A körülmények nemkülönben! Sőt: nem is tudtuk, hogy amit teszünk, helytelen, csak úgy véletlenül sodródtunk bele az eseményekbe. Napjaink hírműsoraiban gyakran

önálló blokkot töltenek meg a bírósági tudósítások, egy-egy nyomon követett esetben az ember szeme csak kerekedik, hogy milyen mértékben tudják a szót csavarni némelyek, mígnem minden a feje tetejére áll, és a részeg cserbenhagyó autós szép lassan megmentő hőssé, mintaférjé és apává magasztosul. Az ember, az egyszerű néző, a képernyő túlvégén pedig csak ámul-bámul, és nem tudja, hogy az ő elméje bomlott meg, vagy az egész világ vált nyakon furcsává.

Ez a történet, és a kiemelt bibliai mondat egy olyan pillanatról beszél, amikor már ez a menekülési útvonal sincs meg. Ezek az izraeliták ekkor rájöttek, hogy már nincs mit mentetgetni magukon, a fenyegető veszélyek összeértek, elfogytak az érvek, és rájuk szakadt Isten büntetése. Nincs tovább, ki-mondatott az ítélet: azt tettétek, amit rossznak lát az Úr. Ennyi volt.

A keresztyén ember életének nagy reménysége, hogy amikor rádöbben tökéletesen elveszett voltára, akkor mégiscsak feltárul egy kapu, amiben már nem is reménykedett. Ez a hit megélésének pillanata. Eddig tartott az ész, a gőg, az önhittség uralma – de a tökéletes elveszettség pillanatában minden összeomlik, illúzióvá lesz, és marad a hit. Az a bástya, ami nem csak utolsó, de megdönthetetlen is. (Krisztus evangéliumának utolsó eleme nem a kereszt, hanem a nyitott sír!)

Egy ilyen kapu feltárulásának vagyunk tanúi az idézett mondat nyomán. Aki ezt a mondatot leírja, az tudja, hogy neki már nincs reménysége ezen a világon. Tudja, hogy elveszett. Tudja, hogy nem érdemli meg Isten irgalmát, mert méltatlannak bizonyult mindennemű segítségére. Tudja, hogy ő idézte elő a bajt; meg is szabadul bálványaitól, és vár. Csak most az egyszer – olyan ez, mint egy utolsó, reményt vesztett sóhajtás: hátha! Ezzel a hátha lelkülettel gyülekeznek össze a csatatéren, úgy, hogy még nincs senki, aki élükre állhatna bíráként, de ott van bennük a könyörgés: csak most az egyszer. És Isten azt mondja: rendben, legyen. A bibliaolvasók tudják, hogy már sokadszorra játszódik le ez a jelenet, felmérhetetlen, hogy hányszor adott Isten még egy esélyt. A könyvben megbúvó egyik nagy örömezenet éppen ez: Istennél lehet újra kezdeni. Mi lenne velünk, ha elkezdenénk csokorba szedni saját megszegett fogadalmainkat, hazugságainkat, és nevesítenénk bálványainkat, törvényszegéseinket? Valószínűleg nagyon elszégyellnénk magunkat. Ezért tehát le kell vetkőznünk azt a gőgös önhittséget, hogy Isten az utolsó pillanatban úgymint megszabadít, hisz z a világ rendje (ő nem „köteles!”); és magunkat megalázva kell könyörögnünk hozzá, hogy engedje nekünk is az újrakezdést. Hátha... Csak még egyszer...